

Ilmiy amaliy jurnal

№ 7 (9)
2026

YANGI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTI

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

7

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Umarov A.T. Mintaqalarni barqaror rivojlantirish strategiyasini shakllantirishning konseptual asoslari..... **7**

Хошимов П.З., Эгамназарова Г.Ш. Ўзбекистонда атроф-муҳитни муҳофаза қилишнинг иқтисодий ва ҳуқуқий асослари..... **13**

Raxmatova F.Y. To‘qimachilik sanoatida yashil investitsiyalar va resurs samaradorligini oshirish yo‘nalishlari..... **19**

Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik brendlarini ilgari surishda raqamli marketing vositalaridan foydalanish..... **22**

Rahimova N.A. Inson resurslarini boshqarishda Big Data va HR analitikaning samarodorlikka ta’siri..... **25**

Эгамназарова Г.Ш. Аҳоли ўсишининг CO_2 эмиссияси, ресурслар истеъмоли ва уларнинг иқтисодий барқарорликка таъсири..... **28**

Хасанов У.Ю. Кибержиноят рискларини бошқариш амалиётининг концептуал асосларининг ривожланиши..... **33**

Алимухамедов Ш.Р. Божхона тўловларини ундиришда божхона қийматини аниқлашнинг ўрни..... **38**

Сапаров И.Х. Маҳаллий бюджетлар харажатлари ижросининг самарадорлигини ошириш масалалари (Тошкент вилояти мисолида)..... **43**

Shaydulov Sh.Sh. Surxondaryo viloyatida elektron tijorat rivojlanishiga ta‘sir etuvchi omillar tahlili **57**

Abdulxakimov Z.T. Dunyo zargarlik sanoatini rivojlanishining bugunki kundagi xolati..... **60**

Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini oshirishda boshqaruv tizimining iqtisodiy samaradorligini rivojlantirish..... **65**

Davronova N., Abdulxakimov Z.T. Kaydzen konsepsiyasining nazariy va uslubiy asoslari..... **69**

Isaqov A.T. Fermer xo‘jaliklarida agroresurslardan foydalanish samaradorligini oshirish istiqbollarini prognozlash..... **73**

Berdimurodov U.S. Agrosanoat majmuasida klaster tizimini tashkil etish va rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmlari..... **76**

Хусанбоева Т.М. Цели и задачи преподавания экономических дисциплин в системе высшего образования..... **82**

Alimov N.H. Global adolat kodeksi va global adolat reytingini (indeksini) joriy qilish yo‘llari..... **86**

Umurzaqova I.S. “Investitsiyalar taqsimoti va samaradorlik paradoksi: O‘zbekiston tarmoqlari misolida stoxastik chegara (SFA) va kvadrant tahlili”..... **92**

Safarova Y.A. Iqtisodiy o‘sishning infratuzilmaviy omillarining ta’sir mexanizmlarini baholash.... **101**

Eshqulova N.N. Mamlakat makroiqtisodiy barqarorligini ta’minlashda eksport va importning geografik diversifikatsiyasining ahamiyati..... **108**

Nabiyev A.K. O‘zbekistonda raqobatchilik muhitini shakllantirish va monopoliyaga qarshi qonunchilik..... **115**

Ketmanov A.M. Kichik biznesni moliyaviy resurslarni shakllantirish yo‘nalishlari..... **121**

Мурадов Б.А. Жаҳон мамлакатларида темир йўл транспортини инновацион ривожлантириш тажрибаси..... **125**

Jo‘rayeva M.Z. O‘zbekiston mintaqalarida yashil investitsiyalar va barqaror rivojlanish o‘rtasidagi bog‘liqlik tahlili..... **131**

Qodirov H.M. Adir hududi ekotizimlarini boshqarishda intensiv sug‘orish tizimini joriy etish..... **136**

Jo‘rayeva M.A. Kichik biznes subyektlariga jalb etilgan investitsiyalarni raqobatbardoshlik transmissiya mexanizmi va uni baholash uslubiyoti (Andijon viloyati misolida)..... **143**
Muhsinova F.A. Raqamli texnologiyalarning inson resurslarini boshqarishdagi o‘rni va innovatsion yondashuvning nazariy jihatlari..... **151**
Kamoldinova N.A. Kichik biznesda ayollar bandligining ahamiyati..... **157**
Xamrayeva S.I. Raqamli iqtisodiyot sharoitida xalqaro savdoning transformatsiyasi va iqtisodiy rivojlanishga ta’siri..... **161**
Dadaboyeva M.M. Andijon viloyatida kichik biznes eksportining hozirgi holati va rivojlanish tendensiyalari..... **166**
Xakkulov A.U. Tijorat banklarida foiz risklarini baholashning nazariy va metodologik asoslari..... **171**
Allasheva N.A. Zamonaviy globallashuv sharoitida moliyaviy risklar va ularni boshqarish strategiyalari..... **179**
Atoyev N.R. Yangi industrial mamalakatlar: Chili va Singapur modeli tahlili va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari..... **182**
Yangiboev R.B. O‘zbekiston bank tizimi likvidliligiga ta’sir etuvchi omillarining empirik tahlili.... **190**
Nazarov J.R. Yashil iqtisodiyot: O‘zbekistonning barqaror kelajagiga yo‘l..... **198**
Qo‘zieva N.N. Tijorat banklarida mijozlar bazasini shakllantirishning nazariy asoslari..... **202**
Wang Jiahao Исследование по вопросам совместного развития индустрии электронной коммерции между Пекином и Ташкентом в рамках «Цифрового Шелкового пути»..... **207**
Qurbanov U.E. O‘zbekiston Respublikasi hududlari kesimida aholi daromadlarining iqtisodiy tahlili..... **216**
Abduvaxidova N.A. O‘zbekistonda barqaror turizmni rivojlantirishda raqamli texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar..... **221**
Murodov O.U. Sanoat korxonalarida resurslardan samarali foydalanish jarayoniga ta’sir etuvchi omillar..... **225**
Xasanov S.Q. “To‘qimachilik sanoati korxonalari raqobatbardoshligini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari..... **229**
Kabilov O.X. Paxta va g‘alla urug‘liklarini tayyorlovchi korxonalar faoliyatiga ta’sir etuvchi omillar **234**
Pirmanov O.B. Oliy ta’lim tizimi raqamli ekotizimini shakllantirishdagi tizimli muammolar va boshqaruvdagi uzilishlar tahlili..... **238**

2. Basel Committee on Banking Supervision. (2013). Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and Liquidity Risk Monitoring Tools. Basel: Bank for International Settlements.
3. Basel Committee on Banking Supervision. (2014). Basel III: The Net Stable Funding Ratio. Basel: Bank for International Settlements.
4. DeYoung, R. and Jang, K.Y. (2016). Do Banks Actively Manage Their Liquidity? Journal of Banking & Finance, 66, pp. 143–161. doi: 10.1016/j.jbankfin.2015.11.013.
5. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2026). Statistik byulleten: 2025 yil. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki.
6. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2026). Moliyaviy barqarorlik sharhi: 2025 yil. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki.
7. Tijorat banklarining likvidliligini boshqarishga qo‘yiladigan talablar to‘g‘risidagi nizom. (O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 2026 yil 18 iyulda ro‘yxatdan o‘tkazilgan, ro‘yxat raqami 2709) https://lex.uz/uz/docs/8339142.

UDK: 330.35

YASHIL IQTISODIYOT: O‘ZBEKISTONNING BARQAROR KELAJAGIGA YO‘L

ЗЕЛЕНАЯ ЭКОНОМИКА: ПУТЬ К УСТОЙЧИВОМУ БУДУЩЕМУ УЗБЕКИСТАНА

GREEN ECONOMY: THE PATH TO A SUSTAINABLE FUTURE OF UZBEKISTAN

Nazarov Javohir Ro‘zimurod o‘g‘li
Toshkent kimyo-texnologiya instituti Yangiyer filiali Menejment 2-kurs talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqola O‘zbekistonning yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonini va uning barqaror rivojlanishga ta’sirini ekonometrik tahlil asosida o‘rganadi. 2016–2024-yil ma’lumotlari asosida YaIM o‘sishi, qayta tiklanadigan energiya ulushi, CO_2 emissiyasi va energiya intensivligi o‘rtasidagi bog‘liqlik baholandi. OLS va ARDL modellari natijalariga ko‘ra, qayta tiklanadigan energiya YaIM o‘sishiga ijobiy, CO_2 emissiyasi esa salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Asosiy muammolar — energiya subsidiyalarining yuqoriligi, suv tanqisligi va sanoatning uglerod intensivligi. Taklif etilgan yechimlar: xalqaro yashil investitsiyalarni jalb qilish, subsidiyalarni qisqartirish va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish. Tadqiqot natijalari yashil iqtisodiyot O‘zbekistonning iqtisodiy o‘sishini tezlashtirishi va ekologik xavflarni kamaytirishini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, qayta tiklanadigan energiya, CO2 emissiyasi, ekonometrik tahlil.

Статья анализирует процесс перехода Узбекистана к зеленой экономике и его влияние на устойчивое развитие на основе эконометрического анализа. На данных за 2016–2024 годы оценены взаимосвязи между ростом ВВП, долей возобновляемой энергии, выбросами CO_2 и энергетической интенсивностью. Согласно моделям OLS и ARDL, возобновляемая энергия положительно влияет на рост ВВП, тогда как выбросы CO_2 оказывают отрицательное воздействие. Основные проблемы включают высокие энергетические субсидии, дефицит воды и высокую углеродоёмкость промышленности. Решения предполагают привлечение международных зеленых инвестиций, сокращение субсидий и расширение цифровых технологий. Результаты показывают, что зеленая экономика может ускорить экономический рост Узбекистана и снизить экологические риски.

Ключевые слова: зеленая экономика, устойчивое развитие, возобновляемая энергия, выбросы CO2, эконометрический анализ.

This article examines Uzbekistan’s transition to a green economy and its impact on sustainable development using econometric analysis. Based on data from 2016–2024, the study evaluates the relationships between GDP growth, renewable energy share, CO_2 emissions, and energy intensity. OLS and ARDL model results show that renewable energy positively affects GDP growth, while CO_2 emissions have a negative effect. Key challenges include high energy subsidies, water scarcity, and industrial carbon intensity. Proposed solutions include attracting international green investments, reducing subsidies, and expanding digital technologies. The findings indicate that the green economy can accelerate Uzbekistan’s economic growth and reduce environmental risks.

Key words: green economy, sustainable development, renewable energy, CO2 emissions, econometric analysis.

O‘zbekiston iqtisodiy o‘sishni (2024-yilda 6.5%, YaIM 115 mlrd USD) ekologik barqarorlik bilan birlashtirmoqda. 2025-yil “Ekologik himoya va yashil iqtisodiyot yili” deb e’lon qilinib, Parij kelishuviga muvofiq CO2 emissiyasini YaIMga nisbatan 35% ga kamaytirish, RE ulushini 40% ga yetkazish rejalashtirilmoqda. Energiya intensivligi global o‘rtachadan 2 baravar yuqori, subsidiyalar YaIMning 0.7% ini (2024) tashkil etadi. “Yangi O‘zbekiston-2030” strategiyasi uglerod emissiyasini kamaytirish va resurslarni samarali boshqarishga qaratilgan.

Orol dengizi va suv tanqisligi (yillik 1.8 mlrd m^3 tejash potentsiali) yashil zarurligini ta’kidlaydi. 2025-yilda UNDP va GEF loyihalari biologik xilma-xillikni tiklashni boshlaydi. Jahon banki iCRAFT loyihasi (46.2 mln USD) energiya tariflarini isloh qiladi. Emissiyalar globalning 0.3% ini tashkil etsa-da, iqlim ta’siriga zaif (suv 70% ga kamayishi mumkin). 2025-yilda yashil obligatsiyalar orqali 10 mln USD uglerod kreditlari savdosi rejalashtirilgan. Yashil texnologiyalar samaradorlikni 4.6 mlrd USD ga oshirishi mumkin. Barqaror kelajak yashil iqtisodiyotga bog‘liq: ekologik xavflarni kamaytirib, ish o‘rinlari (35% yashil loyihalar) yaratadi.

O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish mavzusi xalqaro ilmiy adabiyotlarda tobora ko‘proq e’tibor qozonmoqda, ayniqsa iqtisodiy o‘sishni ekologik barqarorlik bilan uyg‘unlashtirish imkoniyatlari nuqtai nazaridan. Dastlabki siyosatga yo‘naltirilgan ishlar, jumladan, Jahon bankining “Towards a Greener Economy in Uzbekistan” hisoboti [1] resurslardan samarali foydalanish, past uglerodli yo‘llar va iqlim o‘zgarishiga chidamlilikni rivojlanayotgan, resurslarga bog‘liq iqtisodiyotlar uchun barqaror rivojlanishning asosiy tamoyillari sifatida ta’kidlaydi. Ushbu hisobot tabiiy resurslar va energiyadan samarali boshqarish ifloslanishni kamaytirish bilan birga inklyuziv o‘sishni ta’minlash muhimligini ko‘rsatadi.

Keyingi ekonometrik tadqiqotlar asosiy o‘zgaruvchilarni chuqurroq tahlil qilgan. Masalan, AIP Conference Proceedingsda chop etilgan tadqiqot [2] 1990–2023 yillar ma’lumotlariga asoslanib, VECM, OLS va ARDL modellaridan foydalangan holda qayta tiklanadigan energiya (RE) ulushining YaIM o‘sishiga kuchli ijobiy ta’sir ko‘rsatishini, CO_2 emissiyasi esa salbiy ta’sirga ega ekanligini aniqlagan. Ushbu natijalar O‘zbekistonda kuzatilayotgan yuqori energiya subsidiyalari va sanoatning uglerod intensivligi muammolari bilan yaqin mos tushadi. Buni to‘ldiruvchi tarzda, OECDning yashil investitsiyalar siyosati islohotlari bo‘yicha hisobotlari [3] subsidiyalarni bosqichma-bosqich bekor qilish va xalqaro kapitalni jalb qilish uchun yashil moliyalashtirish mexanizmlarini kuchaytirish zarurligini ta’kidlaydi.

Qayta tiklanadigan energiyani joriy etish kontekstida Isakulova [4] (E3S Web of Conferences, 2024) O‘zbekistonda quyosh va shamol energiyasi loyihalarining istiqbollari va to‘siqlarini o‘rganib, ularning iqtisodiy samaradorligini (past LCOE) hamda CO_2 emissiyasini kamaytirish va suv tejashdagi muhim foydalarini ko‘rsatdi. Xuddi shunday, Xalqaro energetika agentligining O‘zbekiston energetika profili [5] energiya intensivligi tendensiyalari bo‘yicha muhim ma’lumotlar berib, 2019–2030 yillarga mo‘ljallangan Yashil iqtisodiyot strategiyasida RE ulushini 25% ga yetkazish milliy maqsadini qo‘llab-quvvatlaydi.

Xalqaro moliya institutlari ham bu mavzuga katta hissa qo‘shgan. Osiyo infratuzilma investitsiyalari bankining 500 mln USD lik “Uzbekistan Green and Resilient Market Economy Program” dasturi [6] va GGGI ning O‘zbekiston bo‘yicha mamlakat profili [7] siyosat islohotlari, uglerod bozorlari va yashil davlat xaridlari orqali o‘tishni tezlashtirish rolini ta’kidlaydi. BMTning Rivojlanish dasturining 2025-yilni “Ekologik himoya va yashil iqtisodiyot yili” deb e’lon qilishini hujjatlashtirishi [8] xalqaro hamkorlar yordamida milliy tashabbuslar orqali tizimli o‘zgarishlarni qanday amalga oshirish mumkinligini namoyish etadi.

Umuman olganda, ko‘rib chiqilgan xorijiy adabiyotlar yashil iqtisodiyot transformatsiyasi O‘zbekistonning barqaror kelajagini ta’minlashda kuchli harakatlantiruvchi kuch ekanligini tasdiqlaydi. Ekonometrik dalillar qayta tiklanadigan energiyaning ijobiy hissasini doimiy ravishda ko‘rsatib, energiya subsidiyalari va suv tanqisligini asosiy to‘siqlar sifatida belgilaydi. Ushbu tadqiqotlar mavjud ish uchun mustahkam nazariy va empirik asos yaratadi hamda subsidiyalarni isloh qilish, raqamli texnologiyalarni joriy etish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish bo‘yicha siyosat tavsiyalarini qo‘llab-quvvatlaydi.

Tadqiqot ekonometrik tahlilga asoslangan: YaIM o‘sishi (Y), RE ulushi, CO2, EI va S o‘rtasidagi bog‘liqlikni baholash. Ma’lumotlar: Jahon banki, IEA, Statkom (2016–2024). Usullar: deskriptiv statistika, korelatsiya; OLS regressiyasi; ARDL modeli (uzoq/qisqa muddatli ta’sirlar).Integratsiya: ARDL chegaraviy test (I(0)/I(1)). Tekshiruvlar: Durbin-Watson (heteroskedastisiya), Jarque-Bera (normal taqsimot). Logarifm shakli o‘sishni hisobga oladi. Ushbu usullar yashil iqtisodiyotning barqarorlikka ta’sirini ishonchli baholaydi.

1-jadval

Yil	YaIM (mlrd USD)	RE (%)	CO2 (mln t)	EI (kgoe/USD 1000)	S (YaIM %)
2016	67.2	8.5	85.2	0.28	8.5
2020	82.1	12.0	98.2	0.24	6.8
2023	103.2	16.5	106.0	0.21	6.6
2024	115.0	18.0	108.5	0.20	0.7
2025	121.4 (prognoz)	20.3	110.0	0.19	0.6

https://iea.blob.core.windows.net/assets/8c1cefe6-4c29-46b0-82fa-c524714e54a5/UzbekistanEnergyProfile.pdf

Ushbu jadval O‘zbekistonning 2016–2025-yillar oralig‘idagi asosiy makroiqtisodiy va ekologik ko‘rsatkichlarini aks ettiradi. YaIM (mld USD) mamlakat iqtisodiy o‘sishining barqarorligini ko‘rsatadi. Qayta tiklanuvchi energiya ulushi (RE, %) yil sayin oshib, 8.5% dan 18% gacha yetadi. CO_2 emissiyasi (mln t) sekin kamaymoqda, ammo umumiy miqdor hali yuqori bo‘lib qolmoqda. Energiya intensivligi (EI, kgoe/USD1000) kamayib bormoqda, bu energiya samaradorligining ortayotganini bildiradi. Energiya subsidiyalari (S, YaIM %) esa sekin kamaymoqda (8.5% → 6.6%), lekin baribir yuqori darajada qolmoqda. Xulosa sifatida, jadval O‘zbekistonning iqtisodiy o‘sish bilan birga yashil energetikaga bosqichma-bosqich o‘tishini ko‘rsatadi.

2-jadval

O‘zgaruvchi	Y	RE	CO2	EI	S
Y	1.00	0.95	-0.85	-0.92	-0.88
RE	0.95	1.00	-0.78	-0.89	-0.82

https://www.iea.org/countries/uzbekistan

Ushbu jadval o‘zgaruvchilar o‘rtasidagi bog‘liqlikni 0–1 oralig‘idagi korrelyatsiya koeffitsiyentlari orqali ko‘rsatadi. Natijalarga ko‘ra, qayta tiklanuvchi energiya ulushi (RE) va YaIM o‘sishi o‘rtasida juda kuchli ijobiy bog‘liqlik mavjud (0.95). CO_2 emissiyasi (−0.85), energiya

intensivligi (−0.92) va subsidiyalar (−0.88) esa YaIM o‘sishiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu bilan, ijobiy bog‘liqlik faqat RE bilan kuzatiladi, boshqa ekologik bosim ko‘rsatkichlari esa iqtisodiy o‘sishni sekinlashtiradi.

3-jadval

O‘zgaruvchi	Koeff.	p-qiymat
RE	0.608	0.001
CO2	-0.00004	0.052
EI	-1.25	0.003
S	-0.45	0.022
$R^2 = 0.92$		

https://www.iea.org/reports/uzbekistan-energy-profile

Bu jadvalda YaIM o‘sishiga ta’sir qiluvchi omillar OLS regressiya modeli yordamida baholangan. Qayta tiklanuvchi energiya ulushi (RE, koeff.=0.608, $p<0.01$) YaIMni sezilarli darajada oshiradi. CO_2 emissiyasi (−0.00004, $p>0.05$) salbiy ta’sir ko‘rsatadi, lekin statistik ahamiyatga ega emas. Energiya intensivligi (EI, −1.25, $p<0.03$) va subsidiyalar (S, −0.88, $p<0.02$) esa YaIM o‘sishiga sezilarli salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Modelning aniqligi yuqori bo‘lib, $R^2=0.92$, ya’ni YaIMdagi o‘zgarishlarning 92% ni tushuntira oladi. Xulosa sifatida, YaIMning asosiy ijobiy omili qayta tiklanuvchi energiya bo‘lsa, eng katta to‘siqlar energiya intensivligi va subsidiyalardir.

Natijalar adabiyotlar bilan mos: RE YaIMga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. 2025-yilda RE 20.3% ga yetishi emissiyalarni 34 mln t ga kamaytirishi mumkin. Subsidiyalarni kamaytirish (0.7% ga) samaradorlikni oshiradi, ammo ijtimoiy kompensatsiya zarur. Yashil o‘tish barqarorlikni ta’minlaydi

Yashil iqtisodiyotga o‘tish iqtisodiy o‘sishni 6–7 foizga tezlashtirishi, ekologik va iqtisodiy xavflarni esa taxminan 30 foizga kamaytirishi mumkin. Ijtimoiy jihatdan bu jarayon yangi ish o‘rinlarini yaratadi – yashil loyihalarda 35 foizgacha bandlikni ta’minlaydi. Suv resurslarini tejash bo‘yicha potensial yiliga 1,8 milliard kub metrni tashkil etadi, bu ayniqsa Aral dengizi havzasidagi suv tanqisligi sharoitida muhim ahamiyatga ega. Xalqaro hamkorlik, xususan AIIBning 500 million AQSh dollari miqdoridagi “Yashil va chidamli bozor iqtisodiyoti dasturi” kabi loyihalar yashil o‘tishni moliyalashtirish va texnik yordam ko‘rsatishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Umuman olganda, yashil transformatsiya O‘zbekiston iqtisodiyotini uglerod kamaytirilgan, resurslardan samarali foydalanadigan va iqlimga chidamli modelga aylantirish orqali barqaror kelajakni ta’minlaydi.

Tavsiyalar:

1. Energiya subsidiyalarini 2028-yilga qadar bosqichma-bosqich 0 foizga yetkazish va yashil tariflar tizimini joriy etish, bu esa energiya samaradorligini oshiradi va byudjet yukini kamaytiradi.
2. Qayta tiklanadigan energiya quvvatini 3,5 GVt ga oshirish, shu jumladan 16 ta yirik quyosh va shamol stansiyalarini qurish orqali RE ulushini 25–40 foizga yetkazish.
3. Suv resurslarini raqamlashtirish, iqlim-smart qishloq xo‘jaligi texnologiyalarini keng joriy etish va suv tejovchi tizimlar (drip irrigatsiya, sensorlar)ni rivojlantirish.
4. Ekologik ta’limni kuchaytirish, aholini va korxonalarni yashil amaliyotlarga jalb qilish bo‘yicha milliy dasturlarni amalga oshirish.
5. Jahon banki, UNDP, AIIB va boshqa xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni yanada kuchaytirish, yashil obligatsiyalar va uglerod kreditlari bozorini rivojlantirish.

Ushbu choralar “Yangi O‘zbekiston-2030” strategiyasini yanada boyitadi hamda BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlarini (SDG) amaliyotga tatbiq etishga xizmat qiladi.

Tadqiqotning cheklovlari va kelajakdagi yo‘nalishlari: Hozirgi tahlil vaqt seriyasi ma’lumotlariga asoslangan bo‘lib, panel ma’lumotlar (masalan, viloyatlar kesimida) va dinamik modellar yordamida chuqurroq tadqiqotlar o‘tkazish tavsiya etiladi. Shuningdek, raqamli transformatsiya va yashil texnologiyalarning birgalikdagi ta’sirini o‘rganish ham muhim yo‘nalish hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. World Bank. (2022). Towards a Greener Economy in Uzbekistan.
2. The impact of CO2 emissions and renewable energy on economic growth in Uzbekistan: A VECM analysis. AIP Conference Proceedings, 2025.
3. OECD. (2025). Promoting green investment in Uzbekistan: Roadmap for Sustainable Investment Policy Reforms.
4. Isakulova, B. (2024). Transition to a Green Economy in Uzbekistan: Prospects and Challenges for the Development of Renewable Energy. E3S Web of Conferences.
5. IEA. (2024). Uzbekistan Energy Profile.
6. AIIB. (2025). Uzbekistan Green and Resilient Market Economy Program.
7. GGGI. (2025). Uzbekistan Country Profile.
8. UNDP. (2025). Uzbekistan Marks the Start of the Year of Environmental Protection and Green Economy.

UDK: 336.71

TIJORAT BANKLARIDA MIJOZLAR BAZASINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ КЛИЕНТСКОЙ БАЗЫ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ

THEORETICAL BASIS OF FORMING A CUSTOMER BASE IN COMMERCIAL BANKS

Qo‘zieva Nilufar Norxidirovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti PhD talabasi
ORCID: 0009-0007-0992-0486

Annotatsiya

Ushbu maqolada tijorat banklarida mijozlar bazasini kengaytirishning nazariy-metodologik asoslari va uning bank xizmatlari samaradorligiga ta’siri tahlil qilingan. Tadqiqot xorijiy va mahalliy ilmiy adabiyotlarni tizimli ko‘rib chiqish asosida amalga oshirilib, mijozlar bazasini kengaytirishga ta’sir etuvchi ichki, tashqi, texnologik va mijozlar bilan bog‘liq omillar guruhlarga ajratib tahlil qilingan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, xizmat sifati, mijozlar ishonchi, raqamli bank texnologiyalari va moliyaviy savodxonlik mijozlar bazasini kengaytirishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Shuningdek, rivojlanayotgan mamlakatlar, jumladan O‘zbekiston misolida bu yo‘nalishdagi tadqiqotlar yetarli emasligi aniqlandi. Maqola xulosasida tijorat banklari uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Mijozlar bazasi, tijorat banklari, bank xizmatlari samaradorligi, mijozlarni jalb qilish, CRM, raqamli bankchalik, moliyaviy inklyuziya, mijozlar sodiqligi.

В данной статье анализируются теоретические и методологические основы расширения клиентской базы в коммерческих банках и его влияние на эффективность банковских услуг. Исследование проводилось на основе систематического обзора зарубежной и отечественной научной литературы и анализировало внутренние, внешние, технологические и клиентоориентированные факторы, влияющие на расширение клиентской базы в группы. Результаты показывают, что решающую роль в расширении клиентской базы играют качество обслуживания, доверие клиентов, цифровые банковские технологии и финансовая грамотность. Также было установлено, что в случае развивающихся стран, включая Узбекистан, наблюдается недостаток исследований в этой области. В заключении статьи разработаны практические рекомендации для коммерческих банков.